

SURİYELİ ZORUNLU GÖÇMENLERİN TÜRKİYE YAZILI MEDYASINDAKİ GÖRÜNÜMÜNÜN İNSAN HAKLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hakan YAĞCI¹

Özet

Bu çalışmanın amacı, Suriyeli zorunlu göçmenlerin Türkiye yazılı medyasındaki görünümünün insan hakları açısından değerlendirilmesidir. Bu araştırma Suriyeli göç akımının başladığı Nisan 2011'den bu zamana kadarki süreçte geleneksel yazılı medyada sunulan göçmenlere yönelik haberleri içermektedir. Nitel araştırma yöntemlerinden söylem analizi metodu kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın önemi ise medya temsilinin toplumu değiştirme, dönüştürme ve yönlendirme gücünden ileri gelmektedir. Bu organize olmayan göçün olası demografik ve sosyolojik sonuçları, olumsuz bir toplumsal duruma sebebiyet vermiş ve vermektedir. Bu araştırma kapsamında gazete ve internet haber sitelerine yer verilmiştir. Bu araştırma kapsamında örnek alınan haberlerin genelinde etik olmayan bir gazetecilik diline rastlanmıştır. Gazetecilik mesleki etik ilkelerinin yanı sıra insan hakları bakış açısından da sorunlu bir durumun varlığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnsan Hakları, Medya, Suriyeli Göçmenler.

Jel Kodları: J61, J83, L82.

Alındığı Tarih: 25.10.2022 / Kabul Edildiği Tarih: 20.06.2023 / Açık Erişim Tarihi: 09.08.2023

Human rights evaluation of the appearance of Syrian forced immigrants in Turkish Written Media

Abstract

The aim of this study is to evaluate the appearance of Syrian forced immigrants in Turkish print media in terms of human rights. This research includes the news about immigrants presented in the traditional print media from April 2011, when the Syrian migration flow began, to this time. It was carried out using the discourse analysis method, one of the qualitative research methods. The importance of this study comes from the power of media representation to change, transform and direct the society. The possible demographic and sociological consequences of this unorganized migration have caused and are giving rise to a negative social

¹ Dr., Kocaeli Üniversitesi, hakanyagcist@gmail.com, Orcid: 0000-0003-4629-4748..

situation. Within the scope of this research, newspapers and internet news sites were included. An unethical journalism language was found in most of the news examples taken within the scope of this research. In addition to the professional ethical principles of journalism, it has been determined that there is a problematic situation from the perspective of human rights.

Keywords: Human Rights, Media, Syrian Immigrants.

Jel Codes: J61, J83, L82.

1. Giriş

Medya mülteciler konusunda kamuoyu oluşturmada kilit pozisyona sahiptir. Medya, mültecileri suçlayıcı ifadeler yerine, onların ülkelerinden ayrılma nedenleri, göç sırasında yaşadıkları sorunlar ve var olma çabaları insan odaklı habercilik anlayışının merkezine almalıdır. Medya dili ve politiği, etik ve insan haklarıyla örülmüş sınırlılıklar taşımaktadır. Oysa mevcut Suriyeli göçmenler ile ilgili haberlerin çoğu, sorunu meşrulaştırmaya ve çözümsüzlüğe ittiği söylenebilir. Haber metinlerindeki sorunlu mülteci imajı “öteki”, “yabancı” algısını derinleştirerek kurulabilecek sosyal ilişkilerin de önünü kesmektedir (Şen, 2017).

Haberin inşa süreci, hangi olayların haberleştirileceği, haber konusu kişilere yönelik ifadeler ve olayın kendi bağlamı dışına çıkarılarak sunumuna kadar gerçekliği ve doğruluğu törpüleyen birçok aşamayı içerisinde barındırmaktadır. Bu törpüleme işleminden en büyük zararı, yalan-yanlış veya eksik temsil edilmiş, suçlayıcı/aşağılayıcı ifadelerle maruz kalmış “insan” görmektedir (Çambay, 2019). Bu nedenle insan haklarını gözeten ve insandan yana olma boyutu öne çıkan “tarafli” habercilik yapılması gerekmektedir. Tarafli habercilik, etik bilgi ve insan hakları fikriyle donatılmış bir gazetecilik anlayışıdır (Uzun ve Asrak Hasdemir, 2017).

Mülteci sorunsalı özelinde insan odaklı habercilik anlayışının görmezden gelinmesi aslında medya organlarının sermaye yapıları ve onların ideolojik duruşları ile ilgilidir. Medya, bir yandan değişim ve dönüşümlerin kontrolünü elinde tutarak toplumlara yön verdiği söylenebilirken; diğer yandan da varlığını borçlu olduğu kapitalizmi yeniden üreterek canlı tuttuğu varsayılabilir (Yılmaz, 2015). Türkiye 1990’larda TRT’nin temsil ettiği tekelin kalkması büyük sermayenin yayıncılık alanına girmesiyle yeni bir biçimlenme yaşadığı söylenebilir. Bu yeni biçimlenmede çıkarları ulusal ve/veya uluslararası ekonomik, siyasi,

askeri güç merkezleri ile ilişkileri olan, ticari varlığını sürdürmek için açıkça güçlü olanın yanında yer alan bir haber medyası ortaya çıkmıştır (Göker ve Keskin, 2015).

Mültecileri cihatçılar, istilacılar veya illegal göçmenler olarak etiketlemek, bu kişilerin şiddeti körükleyen, işsizlik yaratan, sosyal yardımları sömüren kişiler olarak algılanmasına neden olabilir. Medya en etkin kültürel iletkenlerden biri olarak ırkçılığın ve nefret duygularının güçlenmesinde, bu tür tutumların meşru kılınarak haklı çıkarılmasında bazen dolaylı, bu söyleme uygun bir zemin hazırlama işlevinde çoğu zaman dolaysız bir rol üstlenebilmektedir (Gölcü ve Dağlı, 2017).

Medya içeriklerinde kullanılan dil, insan ve değerlerini dikkate almadan kurulursa sorununun hem gelecekte olası çözümlerinin önüne geçebilir hem de tehdit algısı yaratarak çatışmaları artırabilir. Bu çalışmanın ana savı Türkiye medyasının ve mevcut haliyle dünya medyasının Suriyeli mülteciler konusuna yaklaşımının birçok açıdan sorunlu olduğu ve esas itibarıyla, yaşanan şeyin bir insan hakları sorunu olduğunun görülmesini engellediği yönündedir.

2. Araştırma

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Suriyeli zorunlu göçmenlerin Türkiye yazılı medyasındaki görünümünün insan hakları açısından değerlendirilmesidir. Bu araştırma kapsamında yazılı medya üzerinden Suriyeli zorunlu göçmenlerin nasıl temsil edildiği insan hakları açısından ele alınacaktır. Aynı zamanda, belirlenen medya temsili sorunlarına dair öneriler de bu çalışma kapsamında sunulacaktır.

2.2. Araştırmanın Önemi

21. yy içerisinde toplumsal ayrımcılık genellikle gizli ve sembolik bir şekilde işlev kazanmaktadır (Van Dijk Akt., Çınar, 2013). Yaygın şekilde rastlanan bu tarz ayrımcılık faaliyetleri, şiddet odaklı ayrımcılığa oranla daha “normal” veya “doğal” olarak algılanabilmektedir. Oluşan bu algı ise göçmenlerin daha “radikal” şekilde algılanmasına neden olabilmektedir. Ayrıca miras alınmış bir dezavantajlı duruma da sebebiyet verebilir.

Bu araştırmanın önemi, çoğu alanda “dezavantajlı” grup olarak kabul edilen zorunlu göçmenlerin, dezavantajlılığına neden olan durumları medya temsiliyetleri açısından irdelemesinden ileri gelmektedir. Bugün “Yeni” medyanın ve geleneksel medyanın toplum üstündeki gücünü, olumsuz şekilde Suriyeli düzensiz ve zorunlu göçmenler üzerinde nasıl

pratize ettiğinin belirlenmesi önemlidir. Bu tespit aynı zamanda, olumsuzdan olumluya doğru gidişte bir referans olması veya gelişimi göstermesi açısından katkı sunması beklenmektedir. Suriyeli zorunlu düzensiz göçmenleri ile ilgili var olan olumsuz medya temsilinin değiştirilmesi, ayrımcılık ve ırkçılık davranışlarının yaygınlaşmamasına katkı sağlaması beklenmektedir.

2.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma nitel araştırma yöntemi ile hazırlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden söylem analizi metodunun kullanıldığı bu çalışmada 2017-Ocak ve 2018-Aralık ayları arasında geleneksel yazılı medya organları tarafından sunulan haberler ele alınmıştır. Mevzu bahis bu haberler söylem analizi yöntemi ile ele alınarak insan hakları açısından irdelenmeye çalışılmıştır. Söylem analizi, “*Konuşma ve metinler aracılığıyla oluşan anlam ürünleri ile ilgilenen geniş kapsamlı sosyal ve kültürel araştırmalar içinde kullanılan bir araştırma yöntemidir.*” (Çelik ve Ekşi, 2008, 99)

2.4. İnsan Hakları Açısından Medya, Göç ve Göçmenlik

Latince “araç, ortam” anlamına karşılık gelen medya; radyo, televizyon, gazete, dergi gibi İşitsel, görsel, yazılı (basılı veya elektronik) yayın organlarını içerisine almaktadır. Kişilerin yaşamları, düşünce ve izlenimleri medya kanalıyla dünyanın öbür ucuna aktarılabilirdiği gibi kayıt yöntemiyle birikim ve üretimler kalıcı hale getirilebilmektedir (Taylan ve Arklan, 2008). Kitle iletişim araçları olarak da ifade edilen medya, günümüzde iletişim değil iletim tercihi nedeniyle daha çok eğlence ve zaman geçirme aracı olarak algılanmaktadır. Medya, kolay ulaşılabilirliğinin yanı sıra aynı zamanda en ucuz bilgi edinme, haber alma, eğlenceli zaman geçirme aracı olarak yüzeysel öğrenme ve moda akımlar platformu olarak kullanılmaktadır.

Haber alma ihtiyacının giderilmesine yönelik aktarımlardan zaman içinde uzaklaşarak teknolojinin de katkısıyla çeşitlenen araçlarla siyasal erkin onayladığı yaşam biçimlerini en ücra köylere kadar taşımaya başlamıştır (Potter ve Byrne, 1998). Medyanın yaygınlığı ve popüleritesi medyadan ileti almadan duramayan, medya bağımlısı bir toplum inşa edebilir. Medyanın bireysel ve toplumsal yaşam üzerindeki olumlu ve/veya olumsuz etkisi kimsenin yadsıyamayacağı bir seviyeye ulaşmıştır. Medya, toplumsal gündemi belirlediği gibi kültürden algılara, yaşam biçiminden ekonomik tavırlara kadar pek çok konuda belirleyici olmaktadır. Bu kadar etkili bir organın mülteciler konusunda da sessiz veya etkisiz kalması düşünülemez.

2011’de Suriye’de iç savaşın patlak vermesi ile insanlık tarihinin en büyük göç hareketlerinden biri yaşanmış, savaşın başlangıcı ile beraber başta küçük gruplar halinde başlayan göç kısa zaman içerisinde milyonlara varan bir göç haline dönüşmüştür. Göçler sonunda 5,5 milyon Suriyeli ülkesini terk etmek zorunda kalmış, 6-7 milyon kişi ise ülke içinde yer değiştirmiştir (Kaypak ve Bimay, 2016).

Suriye’den 2011 yılı başlarından itibaren iç savaş ve çatışma nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalanlar Lübnan, Mısır, Irak, Ürdün ve Türkiye gibi yakın/komşu ülkelere sığındılar. Türkiye Suriye’de çatışmaların başlamasının ardından Türkiye’nin “açık kapı” politikası ile sığınmacıların ülkeye girişini kolaylaştırması iki yıl içinde sığınmacıların sayısının yarım milyona ulaşmasına neden olmuştur. Türkiye’deki mülteci kamplarında 2013’ün başlarında 200 bin civarında mülteci yaşarken, bundan çok daha fazlasının kamp dışında yaşamlarını idame ettirmeye çalıştıkları gözlenmiştir (Sayın ve vd., 2016). 2015 yılının ilk aylarında sayıları iki milyonu aşan sığınmacılar ülkenin güneydoğusundaki illerin demografisinde ve sosyal dokusunda önemli değişikliklere neden olmuştur. İş bulma imkanlarının daha fazla olması nedeniyle Gaziantep, Ankara, İstanbul, İzmir, Antalya gibi büyük kentlere gelen sığınmacıların önemli bir kısmı geçici tarım işçiliği gibi güvencesiz işlerde ya da kayıt dışı olarak asgari ücretin altında ücretlerle çalışırken bir o kadarı da parklarda, caddelerde dilencilik yapmakta, yıkılmak üzere olan evlerde, barakalarda ya da derme çatma çadırlarda yaşamaya çalışmaktadırlar (Kaypak ve Bimay, 2016). Sığınmacıların olumsuz ekonomik görünürlüğü, kamu otoriteleri ve sivil toplum örgütlerini harekete geçirirken, kamuoyunda ve medyada zaman zaman ırkçılığa uzanan ayrımcı söylemlere de neden olabilmektedir. Medya, ekonomik bir yük ya da güvenlik tehdidi olarak gösterebiliyor. Özellikle 2015 yılı bahar ayları itibariyle Avrupa ülkelerine gidebilmek için yaşadıkları deniz kazaları, medyanın gündeminde daha fazla yer almalarına neden olmuş olsa da bu haberler sebeplerden çok facianın dramatik boyutlarına indirgenmiştir (Kıratlı ve Narmanlıoğlu, 2020).

Bu durum dünyada olduğu gibi Türkiye’de de göç ve mültecilik tartışmalarını gündeme getirmiş; mesele insani, siyasi, ekonomik, uluslararası ilişkiler ve diğer bütün boyutlarıyla ele alınır olmuştur. Bu çalışmada ise sorun her yönüyle değil, sadece Türk medyasında ele alınmış biçimi bakımından incelenecektir. Suriyeli mülteciler ile ilgili haberlerde evrensel insan hakları ilkelerinin dikkate alınıp alınmadığı, haber iletilerinin dil ve söylem olarak çağdaş insan ve değer görüşüne uygun olup olmadığı araştırılması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca medya kuruluşlarının piyasa sistemi içinde konumlanmasının medyanın

daha çok tiraj, reyting elde etme, ideolojik yaklaşımlarının, ekonomik kaygılarının Suriyeli mülteciler krizinin insan hakları boyutunun görülmesini olumlu veya olumsuz ne ölçüde etkilediğinin de sorgulanması gerekmektedir.

2.5. Göçmenlerin Yoksulluk Açısından Medyadaki Temsili

Medya, devlet eylemleri ile gerçekleşen gizli insan hakları ihlallerine karşı eleştirel bir tepki ortaya koyarak hayata geçirebileceği aleniyet ilkesi ile sıradan yurttaşların insan haklarının korunmasına katkıda bulunabilir. Ancak ticari medyanın yaygınlaşması demokratik yurttaşlığın temeli olarak aleniyet düşüncesini önemsemeyen bir medya görüntüsü ortaya çıkarmış, bu alanda insan hakları konusundaki uğraşlar da giderek zayıflamıştır (Çelenk, 2010). İnsan hakları sorunları ve ihlalleri uluslararasılaşırken devletleri bir yandan bazı sorumluluklar ve yeni oluşturulan haklara saygı gösterme yükümlülüğü getirirken bir yandan da sermayenin uluslararasılaşmasının medya pratikleri, içerikleri üzerinde yarattığı benzeşme, yakınsama ve Batı yönelimli baskın etki insan hakları ihlallerine karşı hesap sorulmasını da güçleştirmektedir (Kolukırk, 2009). İnsan hakları doğası gereği devletle toplum arasında çatışmalı bir alandır ve demokrasinin kökleşmesi açısından uzlaşıya en fazla gereksinim duyulan alanlardan biridir. İnsan haklarıyla ilgili uzlaşımın hayata geçirilmesinde medyanın tavrını belirleyecek genel bir çerçeveye ihtiyaç duyulmaktadır (Işık ve Ata, 2021)

Medyadaki Suriyeli mülteciler ile ilgili haberler ve konu üzerindeki çalışmalar insani hak boyutunu öne çıkaracak şekilde değildir. Konu ile ilgili araştırmalarda Esad rejimine ilişkin haberlerin Suriyeli mülteciler ile ilgili haberlerden daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

Üniversite öğrencilerinin sanal diğerkamlık, asilik ve ahlaki kimlik algılarının sanal korsanlık davranışları üzerindeki etkisinin ölçülmesi amaçlanmıştır.

Tablo 1. Esad Rejimine İlişkin Haberler

<i>“Katliamcı Esed rejimi: Türk askeri çekilsin”</i>	(Yaniakit, 2017).
<i>“Esed Rejimi İş Birlikleriyle Operasyonlarını Sürdürüyor”</i>	(Haberler.com, 2017).
<i>“Türk askerinin de bulunduğu bölgede önemli gelişme!Türk askerinin de bulunduğu Kuzey Suriye önemli bir gelişmeye sahne oldu. İlk defa Esad rejimi ile muhalifler arasında insani geçiş amacıyla bir sınır kapısı kuruldu”</i>	(Akgüngör, 2017).
<i>“Suriyeli 55 aşiretin Türkiye buluşması, Suriyeli 55 aşiretin lideri 9 Aralık'ta İstanbul'da yaptığı toplantının ikincisini Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde gerçekleştirdi”</i>	(Akgüngör, 2017).

Medya organları haber söylemleri ve ideoloji farklılıkları çerçevesinde aynı haberin farklı şekilde enformasyon ağına dâhil olmasını sağlarlar. Medyanın değişik kollarından yapılan incelemeler, Suriyeli mültecilerin haberleştirilmelerinde farklı söylemlerin olduğunu işaret etmektedir. Kamuoyu pek çok dinamikte oluşur. Bireyler ve bireylerden oluşan halk takip ettiği medya organları aracılığıyla iç ve dış politika hakkında haberin verilmiş biçimine göre bilgi sahibi olur (Kıratlı ve Narmanlıoğlu, 2020).

Bu kanı sosyo-kültürel ve ekonomik yapılarla da ilgilidir, Suriyelilerin tehdit ya da fırsat olarak algılanması örneğinde görüldüğü gibi: bir kısım Türkiye vatandaşı Suriyelileri ucuz işçi olarak algılamakla diğer bir kısmı “iş bulamayacağım, ekmeğimi alacak” fikrine sahip olabilir. “Üç buçuk milyon Suriye belası” (Sözcü.com, 2017) adlı haber bu duruma örnek olabilir. Bu haberde Suriyeli Göçmenler olumsuz bir tavır ile insan haklarından uzak şekilde haberleştirilmiştir. Okuyucuları ise göçmenler ile ilgili olumsuz bir çağrışıma sahip olmaları noktasına itmektedir.

Medyanın mültecilere yönelik yaklaşımları ve söylemlerinin en problemli noktası haber konusu yapılan öznenin yani insanın ele alınma biçimidir. Suriyeli sığınmacıların medyadaki temsilleri sığınmacı/mülteci sorununa ilişkin kamu algısını etkilemekte ve toplum içinde gördükleri olumlu ya da olumsuz davranışlara zemin hazırlamaktadır (Kolukırık, 2009). Ayrıca bu temsiller üzerinden sorunun hangi çerçevede, hangi başlıklar etrafında ve nasıl tartışılacağı belirlenmektedir. Dolayısıyla soruna yaklaşımın hangi temel değerler üzerine oturtulacağı ve medyanın buradaki rolü çok önemlidir

Sözgelimi, medyanın Suriye’den gelen mültecilere en iyi ifadeyle “misafir”lerimiz ya da “din kardeşlerimiz” şeklinde yaklaşması kadar “sığınmacı” veya “terörden kaçanlar” ya da “Avrupa’ya veya Yunanistan’a kaçmaya çalışanlar” şeklinde yaklaşması da hem sorunun gerçek sebebinin anlaşılmasını hem de doğru çözüm yolları üretilmesini engellemektedir. Bu durum sorunun en temel anlamıyla uluslararası bir insan hakları sorunu olduğunun unutulmasına yol açmaktadır. Ellerinde çivili sopalarla Suriyeli avına çıkan gruplar, “bir Türk Çocuğu”nu Suriyeli birinin tartakladığı gerekçesiyle Suriyelilere ait ev, dükkân ve araçları taşıyıp tahrip etmişlerdir (Balkan, 2014).

Haber içeriklerinde de özellikle yerel medyanın tekil olayları negatif bir “Suriyeli” algısı oluşturacak şekilde işlediği görülüyor. Mülteci kamplarındaki koşullar da siyasi yandaşlık

üzerinden haberleştirilirken mültecilerin Türkiye üzerinden kaçışları ve trajik kazalar medyada en fazla yer bulan haber içerikleri olarak görülmektedir (Liberal Perspektif, 2017, s. 16-17).

Mülteci ve göçmenlere yönelik ayrımcı ve nefret içeren söylemler göç alan ülkenin halkıyla mülteciler arasında gerginliğe neden olmaktadır. Mülteciler ile ilgili yeterince bilinçlendirilmemiş ortalama bir vatandaş medyadaki söylemlerin etkisine rahatlıkla kapılabilmektedir. Medyada konunun ele alınış biçimi kamuoyunda Suriyeli mülteciler hakkındaki düşünceleri ve mültecilik konusunun ne şekilde tartışılacağını etkilemesi açısından önem taşımaktadır (Gölcü ve Dağlı, 2017).

Uluslararası hukukta sığınmacılar ve mülteciler konusundaki hukuki altyapı 1951 tarihli “Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Konvansiyonu” (1951). ve bunu tamamlayan 1967 protokolü ile düzenlenmiştir. Sözleşme 14 Aralık 1950 tarih ve 429 (V) sayılı kararı ile Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilmiş, 28 Temmuz 1951 tarihinde Cenevre kentinde imzalanmış 22 Nisan 1954 yılında yürürlüğe girmiştir. 2014 yılından itibaren 1951 sözleşmesine 144 devlet taraf iken 1967 Protokolüne 145 devlet taraftır.

Mülteci, ırk, din, sosyal konum, siyasal düşünce, ulusal kimliği nedeniyle kendisini baskı altında hissederek kendi devletine olan güvenini kaybeden, kendi devletinin ona tarafsız davranmayacağını düşüncesi ile ülkesini terk edip, başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülke tarafından kabul edilen kişidir (Bağımsız İletişim Ağı, 2018).

Şüphesiz mülteciler hukuku 10 Aralık 1948 yılında ilan edilen ve insan haklarını evrensel ilkeler çerçevesinde tanımlayan “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi”nden ayrı ele alınamaz. Beyannamenin 14. Maddesi “Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır” ilkesi ile yapılmış ve yapılacak bütün uluslararası ve ulusal düzenlemeleri kapsayacak bir nitelik taşımaktadır. Ancak Türkiye, Cenevre Konvansiyonu’na yalnızca Avrupa’dan gelen kişilere mülteci statüsü verecek biçimde coğrafi çekince koyduğu için, ülkedeki Avrupalı olmayan kişilere resmen mülteci demese de Suriyelilere “geçici koruma” statüsü vermiş ve 2014’den bu yana fiili olarak dünyada en fazla mülteci barındıran ülke haline gelmiştir (Kaypak ve Bimay, 2016).

Suriyeli mültecilerin önceleri uluslararası metinlerde karşılığı bulunmayan “misafir” kavramı ile medyada yer almaları toplumda uluslararası bir hakkın “lütuf” gibi verildiği yanlışlamasına neden olmuştur. Ayrıca Türkiye’nin bağlı olduğu uluslararası mevzuata göre Suriye’den gelen kişilere mülteci demek teknik olarak mümkün görünmemektedir (Erdoğan, 2015). Çünkü

Türkiye mülteciler ile ilgili 1951 yılında imzalanan Cenevre sözleşmesinin iki maddesine şerh koymuştur. Bu maddelere göre Türkiye sadece Avrupa kıtasından gelen kişileri mülteci kabul etmektedir.

3. Tartışma

Mülteci sorunu gibi sorunlar haberleştirilirken, tartışılırken veya sunulurken, asıl meselenin mağdur durumda olan bir grup insan olduğu ve ihlal edilen şeyin de insanların temel hakları olduğu unutulduğunda medyanın kullandığı dil yarardan çok zarar verilebileceği gerçeği göz ardı edilmemelidir.

Temel ya da çekirdek haklar teorisi temelini Kant'ın emredici etik anlayışından alır. Kant, insanların farklı isteklere ve amaçlara sahip olduğunu bu nedenle bunlardan çıkarılacak ilkelerin geçici ve değişken olacağını oysa ahlak yasasının mutlak bir temele sahip olması gerektiğini belirtir (www.libertedownload.com). Kant, kişinin amaçlarını özgür ve rasyonel bir şekilde belirleme ve bunun sorumluluğunu yerine getirme yeteneğine sahip olmak demek olan kişiliği ahlakın merkezine alır. Bu yaklaşım, insanın özgür iradesini gerçekleştirmesini en yüce amaç olarak görür; dolayısıyla bireye her zaman amaç olarak bakmak gerekir. Devlet, bireyin özgür ve uyumlu bir şekilde gelişiminin önünü açmakla mükelleftir. Kant'ın teorisi aşkın, apriori ve mutlaktır, ırk, din gibi farklılıkları önemsemez bu nedenle de doğası gereği evrenseldir (Shestack, 1998, s.101).

Kuçuradi Kant'ın iyiyle ilgili düşüncelerini iyinin göreliliğine işaret etmesi bakımından dikkate değer bulur. “Kant’a göre, etikte genellikle yapılması istenen, iyinin ne olduğunu söyleyip kişinin eylem veya özel değer yargıları için bir norm veya ölçü ortaya koymaktır. Oysa insan yaşamında bütün ifadelerinde görülen bir etkinlik olan değerlendirme, doğru değerlendirme bir şeyi değeri bakımından seyirci olarak yargılamak, ona hazır bir ölçüye veya değerlendirilenin dışında olan başka bir şeye göre değer biçmek ya da bir nitelik yüklemek değildir. Doğru değerlendirmek, değerlendirilenin kendi alanı içinde özel durumunu görmek ve göstermektir “(Kuçuradi, 2013, s.14).

İnsanın değeri, insanın insan olmayan her şeyle ilgisi bakımından özel durumu yani insanın varlıktaki özel yeridir. İnsana bu özel yeri sağlayan onun özelliklerinin bütünüdür, onu diğer canlılardan ayıran olanaklardır. Bu olanaklar, insana özgü etkinlikler ve bu etkinliklerin ürünleridir. Bunlar insanın diğer canlılarla ortaklaşa taşıdığı özelliklere ek özelliklerdir ki “insanın değeri” ya da “onur”u buradan gelir (Kuçuradi, 2011a, s.2). Dünyaya gelen her kişi

yaşama, beslenme, eğitime gibi haklara sahiptir. İnsan hakları adı altında toplanan bu haklar çeşitli uluslararası bildirimlerle, anayasalarla güvence altına alınmıştır ve bu haklar temelini insanın değerinden alır (Kuçuradi, 2013, s.40).

Bir kimse, etnik kökeninden, inancından, ideolojisinden veya cinsiyetinden dolayı değil, sadece insan olması nedeniyle “insan hakları” olarak ifade edilen haklara sahiptir. Bireylerin bu haklara değişken sosyal şartlar ya da yeteneklerinden bağımsız olarak yani sadece insan olmaktan dolayı sahip oldukları anlamına gelmektedir.

Kuçuradi, “İnsanın değerleri” derken tür olarak insanın bilgi, bilim, sanat, felsefe, teknik, moral ve kültürel bütün başarılarını anlamamız gerektiğini belirtir. Bunlar, insanın varlık imkânlarının gerçekleştiği, varlık şartlarının ürünü olan fenomenlerdir, ve bu başarılar, kişi-üstü değerler olarak insan dünyasının önde gelen unsurlarıdır. Kişinin değeri ise kişinin toplumla ilgisi bakımından özel durumudur yani kişi “insan hakları” açısından diğer kişilerle eşittir, hiçbir şekilde araç olarak kullanılamaz (Kuçuradi, 2013, s.40-41).

İnsan hakları, her şeyden önce bir fikir, bir düşüncedir ve insanlar başka bir şey değil de insan oldukları için özel muamele görmeyi hak ettikleri ilkesinden yola çıkar. İnsanın doğal olanaklarını gerçekleştirebilmesi için diğer insanların bunu bilerek ya da bilmeyerek engellememesi gerekir ancak gerçeklikte insanların çoğu birbirine bu şekilde muamele etmemektedir (Kuçuradi, 2011b, s.57).

4. Sonuç

Yeni veya geleneksel medya toplumların düşünce ve kanaatlerinin oluşmasında büyük etkiye sahiptir. Suriyeli zorunlu göçmenler ile ilgili yapılan haberlerin bu açıdan oluşan algıda önemli derecede katkısı vardır. Haberler analiz edildiğinde en yaygın şekilde genelleştirici tanımlamalara yer verildiği görülmektedir. Bu neden ile Suriyeli kişilere bütün olumsuz eylemlerin etfedilmesi durumu görülmektedir. Ayrıca haberleştirilen durumlar ile ilgili “*enformasyon eksiltimi*” yapılmakta, bu nedenle okuyucunun objektif değerlendirme yapabilmesinin önüne geçilmektedir. Ele alınan haberlerde genellikle “*milliyetçi söylem*” hakimdir. Haberleştirilen durumlara yönelik varsayımsal tanımlayıcı ifadeler yer verilmiştir. Ayrıca yönlendirici, yargılayıcı, önyargılı ve ötekileştirici söylemlere de rastlanılmıştır.

Çok büyük bir sıklık ile yazılı medya haberlerinde göçmenler arasında en çok suriyeliler haberleştirilmekte ve temsil edilmektedir. Bu olumsuz temsil durumuna ek olarak “*biz ve onlar*”

karşılaştırması da görülebilmektedir. Olumsuz olaylarda Suriyeli göçmenler “Suriyeli” şeklinde nitelenirken, Türkiyeli kişiler “öfkeli kalabalık” şeklinde ifade edilmektedir.

Son olarak Suriyeli göçmenlerin temsiline bakıldığında “*ekonomik bir yük*” olarak gösterildiği durumu da anlaşılmaktadır.

Sağlık, barınma ve eğitim gibi sosyal harcamalar açısından bir yük olarak kabul gören Suriyeli zorunlu göçmenler, ayrıca doğum oranları açısından da toplum içerisinde “rahatsızlığa” neden olduğu vurgulanmaktadır.

Bu araştırmanın sonucunda, Suriyeli zorunlu göçmenlerin yazılı medya içinde olumsuz bir temsil durumuna sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu olumsuz durumun halk nazarında nasıl algılandığı veya ayrımcılık içeren davranışları ne ölçüde örgütlediği başka bir araştırmanın konusu olabilir.

Kaynakça

- Ajansı, A. H. (2017, 12 23). haberler.com. Retrieved from www.haberler.com:
(www.haberler.com/esed-rejimi-is-birlikleriyle-operasyonlarini-10378890-haberi/).
- Akgüngör, İ. (2017, 12 15). Milliyet. Retrieved from www.milliyet.com.tr:
<http://www.milliyet.com.tr/suriye-de-rejim-ile-oso-arasinda-dunya-2572949/>
- Bağımsız İletişim Ağı. (2018, 01 02). Retrieved from <https://m.bianet.org/bianet/insan-haklari/2953-multeci-siginmaci-gocmen-nedir>
- Balkan, A. (2014, 08 26). milliyet.com. Retrieved from www.milliyet.com.tr:
<https://www.milliyet.com.tr/gundem/korkudan-sokaga-cikamiyorlar-1930922>
- Çambay, S. (2019). Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin dijital gazetelerdeki temsil sorunu. *Electronic Turkish Studies*, 14(1). 157-180
- Çelenk, S. (2010). Ayrımcılık ve medya. *Televizyon Haberciliğinde Etik*, 211-228.
- Çelik, H., & Halil, E. (2008). Söylem analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27(27), 99-117.
- Erdoğan, M. M. (2015). Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler- Toplumsal Kabul ve Uyum. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Göker, G., ve Keskin, S. (2015). Haber medyası ve mülteciler: Suriyeli mültecilerin Türk yazılı basınındaki temsili. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 12(41). 230-256
- Gölcü, A., ve Dağlı, A. N. (2017). Haber söyleminde 'öteki'yi aramak: Suriyeli mülteciler örneği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 11(28), 11-38.
- Işık, T., ve Ata, A., (2021) Yeni medya iletişim süreçleri bağlamında insan hakları. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(27), 220-250.
- İnce, C., (2019). Göç kuramları ve Suriye göçü üzerine bir değerlendirme. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 2579-2615.
- Kaypak, Ş., ve Bimay, M. (2016). Suriye savaşı nedeniyle yaşanan göçün ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri: Batman örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(1), 84-110.
- Kıratlı, S., & Narmanlıoğlu, H., (2020). Yeni Medyada Söylem Düşkünü Olarak Çocuk: Aylan Bebek Örneği.
- Kolukırık, S. (2009). Mülteci ve sığınmacı olgusunun medyadaki görünümü: Medya politikası üzerine bir değerlendirme. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 1-20.
- Kuçuradi, İoanna. (2011a). İnsan Hakları. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Kuçuradi, İoanna. (2011b). Etik. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları

- Kuçuradi, İoanna. (2013). *Uludağ Konuşmaları*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Lortoğlu, C. (2019). "*Beklenmeyen Misafir*": *Suriyeli mültecilerin Medyada Temsili* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi).
- Özgürlük Araştırmaları Derneği.(2017). "Liberal Perspektif: Analiz" Sayı:5, Nisan, Ankara
- Potter, W. J., & Byrne, S. (1998). *Media literacy*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Sayın, Y., Usanmaz, A., ve Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 18 (31): 1-13.
- Shestack, J. J. (1998). The philosophic foundations of human rights. *Human Rights Quarterly*, 20(2), 201-234.
- Sozcu.com. (2017, 10 10). Retrieved from www.sozcu.com.tr:
<http://www.sozcu.com.tr/2017/yazarlar/emin-colasan/basimiza-acilan-suriye-belasi-2042822/>
- Sözleşmesi, C. (1951). Mültecilerin hukuki durumuna dair sözleşme
- Şen, F. (2017). Bir 'öteki' olarak mülteciler: Suriyeli mültecilerin anaakım ve alternatif medyada temsili. *Atatürk İletişim Dergisi*, 1(12), 27-42.
- Taylan, H. H., ve Arklan, Ü. (2008). Medya Ve Kültür: Kültürün Medya Aracılığıyla Küreselleşmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 86-94
- Uçak, O., (2017). Göç hareketleri ve medyada göçmen haberleri. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 1(3), 242-254.
- Uzun, R., ve Asrak Hasdemir, T. (2017). Göçün temsili: Türkiye'deki Suriyeli göçmen kadınların medya sunumunun analizi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 12(44), 263-272.
- www.hurriyet.com.tr. (2017, 12 24). Retrieved from <http://www.hurriyet.com.tr/suriyeli-55-asiretin-turkiye-bulusmasi-40689180>.
- www.libertedownload.com. (n.d.). Retrieved from www.libertedownload.com
- Yaniakit. (2017, 12 24). yeniakit.com.tr. Retrieved from www.yeniakit.com.tr:
<http://www.yeniakit.com.tr/haber/katliamci-esed-rejimi-turk-askeri-cekilsin-407348.html>.
- Yılmaz, T. (2015). Türkiye'nin "Misafirleri": Medyada "Suriyelilerin" Temsili.